

УДК 39(=161.2:477.83/.86)"18":[82.02.09:7.035]

Роман КИРЧІВ

ВІЗІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ В НАРОДОЗНАВЧИХ ВИВЧЕННЯХ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ ст.

Йдеться про час, коли властиві українські народознавчі вивчення, зокрема такі його складові, як етнографія, фольклористика, досліді народної мови, історії були на етапі свого зародження і становлення. Як і в інших країнах Європи, особливо її слов'янської частини, в Україні цей процес відбувався під сильним впливом ідеології романтизму — нового напрямку в суспільному мисленні, літературі, мистецтві, науці, що в той час потужно стимулював зміну всієї системи світоглядних орієнтацій і цінностей.

Ключові слова: ідеологія романтизму, українознавча дослідницька увага, жива історична пам'ять, духовна єдність простих галичан, козацька традиція.

© Р. КИРЧІВ, 2017

У демократичній за своїм духом романтичній ідеології однією з найприкметніших була ідея *народності*, властиво, *простонародності* — зосередження уваги на пізнанні відсунутого на периферію суспільного буття простого феодально уярмленого люду і концептуальна настанова наблизитися до його життя, мови, традиційної культури, збагнути його душу, і на цій основі розбудувати самобутню національну культуру кожного народу.

Започаткований у другій половині ХVІІІ ст. в Англії і Німеччині цей романтичний рух був сприйнятий як чинник пробудження національної самосвідомості й національного відродження. Особливе сприйняття і розуміння він знайшов в інтелектуальних колах слов'янських народів, які, за винятком російського, всі томилися під чужинецьким поневоленням: південні слов'яни — турецько-османським, західні — австрійсько-габсбурзьким, східні — російсько-імперським. Тому саме з добою романтизму пов'язаний великою мірою початок т. зв. слов'янського відродження.

Не залишилися осторонь цього руху й українці. На всіх частинах розчленованої загарбницькими кордонами України простежується задіяність більшою чи меншою мірою характерних романтичних постулатів і практик. Причому не в постаті механічно перенесених певних романтичних стереотипів — як моди, а, передусім, сприйняття й адаптації романтичних смислів і практик стосовно української потреби. Це бачимо, зокрема, в розгортанні в Україні збирання, вивчення й публікування пам'яток усної народної словесності, в зацікавленнях різними ділянками народної традиційно-побутової культури, звичаями, обрядами, народним історизмом тощо.

Прикметним є і приєднання в Україні до властивого романтикам зацікавлення народною мовою, яка вважалася ними одним із ключових індикаторів національної самобутності народу, посиленого руху щодо опрацювання граматик і словників мов різних народів. Функціональна вага таких опрацювань стосовно української мови була тим більшою тому, що в той час і саме існування цієї мови як однієї із самобутніх у сім'ї слов'янських народів нерідко замовчувалося чи відверто заперечувалося (як і історична реальність українського народу) навіть деякими поважними авторами (М. Греч, С. Лінде, Й. Домбровський), трактувалося як діалект (наріччя) російської чи польської мов. Зрештою, й саме давнє історичне ім'я цього народу «Русь», «русичі»

(руський) було абсорбоване великоросійським переосмисленням та замінене офіційними канцелярськими номінаціями, що означали провінційний статус в адміністративно-територіальній системі державно-поневолювачів: «Мала Русь», «Південна Русь», «Південно-західний край Росії», «Червона Русь», «Галичина», «Угорська Русь»...

Одним із перших кроків наукового осмислення живої української народної мови була надрукована в Петербурзі 1818 р. «Граматыка малоросійського наречія» *Олексія Павловського* (1773 — після 1822). Хоча українська мова названа тут наріччям, аналіз її граматичної системи і додані в цій праці фольклорні тексти прозвучали як поважне заперечення ігнорування цієї мови. Ще виразніше й істотніше зазначений цей акцент у працях українського галицького вченого *Івана Могильницького* (1777—1831) «Граматыка языка славенорусского» і трактаті «Відомість о руском язъци». Вони написані наближеною до народної книжною українською мовою і гражданським у своїй основі алфавітом.

У нашій науковій літературі ці праці вже мають досить значне освітлення, зокрема з мовознавчого, лінгвістичного погляду. Тут хотілося б дещо докладніше зупинитися особливо на задіяності й істотному значенні другої щодо формування візії українського етнокультурного простору в народознавчих вивченнях першої половини XIX ст. Себто методологічної проблеми, яка, погодьмося, й сьогодні є актуальною для різних галузей української наукової гуманітаристики, зокрема етнології.

Греко-католицький священник і високопоставлений церковний діяч, освічена людина, ініціатор і організатор українського культурно-освітнього руху, який з середини другого десятиліття XIX ст. перебував на Перемишльщині, *І. Могильницький*, без сумніву, визначна особистість свого часу, один із попередників «Руської трійці» в ділі національного відродження в Галичині. Засноване ним у Перемишлі в 1816 р. Товариство руських священників і наполегливі заходи щодо заснування в селах шкіл з навчанням рідною мовою *І. Франко* небезпідставно потрактував як «один з перших виразних проблисків національного почуття» галицьких українців [13, с. 83].

Отож, задля утвердження права діяльного виразу оцього «національного почуття» були, передусім, спрямовані й названі праці *І. Могильницького*.

«Граматыка языка славенорусского» уже своїм заголовком декларувала, що йдеться не про діалект, а про одну із слов'янських мов — українську (руську, як іменував її автор, опираючись на історичну традицію). Цю концептуальну засаду автор переконливо стверджував фаховим розглядом граматичної будови української народної мови, її структурних категорій, фонетичної, морфологічної, синтаксичної систем, лексичного складу, фразеології.

Граматыка *І. Могильницького* була схвалена до друку в 1823 р. віденським цензором відомим ученим-славістом *Вартоломеєм Копітаром*. Однак за нез'ясованих досі причин не була в той час опублікована, хоч у рукописі її знали, в тому числі й *М. Шашкевич*, який на початку 1830-х домагався її оприлюднення. Побачила світ ця праця лише в 1910 р. у 5-му томі серії «Українсько-руський архів» Наукового товариства ім. Шевченка.

Натомість широкого розголосу набула студія *І. Могильницького* «Відомість о рускім язъци», яка була написана також десь не пізніше першої половини 1820-х рр. і, вочевидь, планувалася як теоретична історико-філологічна вступна частина до граматики. Так вона й подана у згаданій публікації 1910 р. [1, с. 1—70]. Це досить значна за обсягом праця, домінантною ідейно-змістовою тенденцією якої є ствердження історичної глибини, розповсюдженості і спільності на всьому просторі, який замешкує український (южноруський) народ, руської мови, власного слов'янського характеру й життєздатності, багатства і творчих можливостей цієї мови, захист її від некомпетентних і недоброзичливих трактувань.

Смислову парадигму цієї тенденції автор розвиває, починаючи від епіграфа під заголовком, взятого із першого тому праці авторитетного польського вченого і культурного діяча *Тадеуша Чацького* (1765—1813) «O litewskich i polskich prawach» («Про литовські і польські права», 1800): «Мова є власністю народу і ніхто не повинен забувати мови своїх батьків». При цьому *І. Могильницький* чітко структурує свій виклад, виділяючи присутні питання в окремі частини (параграфи). Так у першому зупиняється на з'ясуванні відомостей про різне трактування, а то й залишення поза увагою «языка руского» в тогочасній науковій літературі. Зауважимо, що номінації «язык рускій», «Русь» *І. Могильницький* послідовно вживає як означення української мови й України.

Щодо російської мови і Росії стосує найменування «язык российский» і «Россия». Вживає також поняття «великороссийский», «малороссийский», «білоруский», поряд «язык» — «мова».

Давньою історично складовою частиною етнокультурного простору «Русь» вважає І. Могильницький «Червону Русь», тобто Галичину, яка колись належала до «монархії руської» — могутньої держави, заснованої Володимиром Великим зі столицею в Києві, і яка «через неустанный діл, незгоду княжат руских розпалася на дві знакомиті часті» — на «полуночну (сіверну) і полудневу (южну)» [12, с. 8]. Народ червоноруський має, за словами І. Могильницького, спільну з теперішнім малоруським історію і однакову мову.

Враховуючи ситуацію політично розмежованої і поневоленої сусідами України та наголошуючи на неперехідній значущості збереження рідної мови й етнокультурної ідентичності народу навіть тоді, коли цей народ утратить державну незалежність, автор трактату робить проникливий висновок: «Може народ який постраждати політичне значення і самостояння, но **плем'я і мова** (виділення автора. — Р. К.) остаются власностями народowymi зміни не підпадаючими» [12, с. 6—7].

Цей висновок автор аргументує й ілюструє аналізом досвіду історичної долі давніх і сучасних народів, в тому числі й українського. Першим і найголовнішим доказом етнічної єдності, спільноти українського народу вважав І. Могильницький спільність народної мови на всьому просторі його розселення — «від Києва, Чернігова, Брацлава (Малоросія), Львова, Перемишля (Червона Русь)...», незважаючи на діалектні відмінності в різних місцевостях [12, с. 39]. Другим доказом є спільність на цьому просторі писемної мови — церковнослов'янської у богослужбових книгах і великою мірою основаної на народній багатих писемних пам'яток духовного і світського змісту [12, с. 39—40].

Обширний список писемних пам'яток руською — староукраїнською мовою І. Могильницький завершує позиціями, які на той час уже знаменували початок нового етапу українського письменства: «Энеидою, на малороссийский язык перелицованною» Іваном Котляревським (Санкт-Петербург, 1808) і згадуваною «Грамматикою малороссийского наречия...» Олександра Павловського (Санкт-

Петербург, 1818), у продовженні заголовка якої чітко артикулювалася тенденція показати присутні відмінності української мови від російської: «или грамматическое показание сущейнейших отличий, отдаливших малороссийское наречие от чистого русского языка, сопровождаемое разными по сему предмету замечаниями и сочинениями» [12, с. 44].

Слід зазначити, що для розгортання дискурсу про історичну давнину, власну слов'янську індивідуальність, комунікаційну функціональність і можливості для культурного вжитку української мови І. Могильницький задіяв широкий обсяг різномовних книжних і рукописних першоджерел від давнини до сучасності. Тому його твердження про родовід народної теперішньої української мови від давньоруської, констатування, що в час литовської і польської підлеглості Русі була ця мова не тільки просторіччям, але й у вжитку на дворі великих князів литовських, мовою діловодства і знаменитих руських родин [12, с. 14—16], про давню самостійність і відмінність мови руської від російської (московської) і польської [12, с. 25—27], про сучасне співвідношення цих мов [12, с. 54, 60] та ін. оперті на широкій аналітиці і мають достатньо аргументоване фактологічне й інтерпретаційне підґрунтя.

Своїм стислим нарисом історії України І. Могильницький переконливо доводив, що її частини наддніпрянська чи тодішня підросійська «Мала Русь» і підавстрійська Східна Галичина — «Червона Русь» — єдиний край з давньою державною традицією, заселений єдиним руським народом, який розмовляє спільною мовою руською, має однакові звичаї та багату уснословесну і писемну творчість, що засвідчила свою глибоко вкорінену життєздатність.

Талановито й фахово написана, оригінальна й смілива на свій час за своїм актуальним ідейно-змістовим спрямуванням «Відомість о рускім язъці» дійсно «виходила далеко за межі чистої лінгвістики» [11, с. 11]. Уже в рукописі ця праця привернула до себе увагу сучасників. Нею зацікавився, зокрема, випускник Львівського університету, згодом відомий польський літератор і громадсько-політичний діяч демократичного спрямування *Людвік Набеляк* (1804—1883), який у 1820-х роках проживав у Львові. Він переклав цю працю польською мовою і децю скорочений її текст (вочевидь, авторизований самим І. Могильницьким) опублікував у науковому видан-

ні Львівської бібліотеки (Інституту) Оссолінських у 1829 р. [15, с. 56—88].

Ця публікація відіграла особливо важливу роль у виробленні соборницького бачення українського етнокультурного простору передусім в ідеології «Руської трійці», а відтак і ширшого українського галицького громадянства. Тим більше тому, що трактат І. Могильницького передруковувався в польському перекладі кілька разів у 1830—1840-х рр., в тому числі і окремими брошурами в 1837 у Відні й 1848 рр. у Львові.

Напевно не без впливу цієї праці писав І. Вагилевич з твердим переконанням у листі до М. Максимовича від 7 березня 1837 р.: «Ми ємо южнорусини... Оце ж ми всі — із-за Бескиду, від Тиси, з-поза Сяну і по Серету — з братією нашою задніпровую складаємо одне существо, де взаїмна перейма, лиш очутивши душевну замітність, грає повною жизнью. Така-то жизнь, мимо перегороди господарственной, і наші серця плекала любезними струями содригліня. Геть перегороди, бо не їм псувати существо народу» [14, с. 194—195].

Усвідомлення себе помимо розмежування чужинецькими політичними («господарственными») «перегородами» єдиним етнічним організмом («существом»), в якому повним життям «грає» духовна взаємність («взаїмна перейма») постулюється буквально, починаючи вже з перших рядків «Русалки Дністрової» — в її «Передслов'ї, де М. Шашкевич називає «нашими», тобто спільним добром для українців Наддніпрянщини і західних земель нові надбання українського духу — видання творів І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, П. Гулака-Артемівського, Є. Гребінки, збірників українських пісень М. Цертелева, М. Максимовича, І. Срезневського, граматики О. Павловського, додаючи до цього ряду й скромний починок галичан — німецькомовну граматику «русської або малоруської мови» Й. Левицького, опис українського весілля з піснями Й. Лозинського, збірник польських і українських галицьких пісень Вацлава з Олеська та граматику слов'яно-русської мови закарпатця М. Лучкая [10, с. III—VI].

Тема органічної історичної єдності галицьких українців із загальноукраїнським етнокультурним простором зазвучала вже в першому збірнику українських пісень М. Максимовича 1827 р. із залученням до нього народнописених зразків з Червоної Русі. У наступному його збірнику «Украинские

народные песни» (1834) та інших працях вченого ця тема набирає все більшого розвитку. Можливо, і під впливом трактату І. Могильницького, який він напевно знав, особливо після публікації його російськомовного перекладу в петербурзькому журналі в 1838 р. [8, с. 17—43].

Про те, що ця публікація галицького вченого була помічена українськими наддніпрянськими діячами, свідчить факт її виразного впливу на зміст та навіть структуру статті українського поета-романтика і вченого Амвросія Метлинського (1814—1870) «Замітки стосовно південноруської мови», якою відкривалася видана в Харкові 1839 р. його збірка віршів «Думки, пісні та ще дещо» [2, с. 3—35]. А відомий український письменник і культурний діяч Пантелеймон Куліш (1819—1887) вважав за потрібне передрукувати російськомовний переклад праці І. Могильницького в другому томі своїх «Записок о Южной Руси» (1857), наголосивши в зміненому її заголовку і вступній примітці неперехідну сутнісну значущість цієї праці, її дослідницьку глибину і переконливість суджень [9, с. 5]¹. Про автора праці П. Куліш відізвався з піететом: «Але розум, який створив її (цю працю. — Р. К.) був одухотворений гарячою любов'ю до істини, і не надаремно він усвідомлював те, що проповідував» [9, с. 260]. Звертаючись до вчених-сучасників, додав: «Нехай же хто-небудь із людей, які всецільо охопили науку народопізнання, за живими джерелами, підтвердить цю думку своїм авторитетом або запропонує на її місце новий погляд, котрий був би очевидно правдивіший» [9, с. 260].

У 30—40-х рр. XIX ст. погляди, судження про етнічну єдність українського народу, історичну самобутність і єдність його мови, спільність визначальних рис традиційно-побутової культури зазначилися в народознавчих вивченнях наддніпрянців і західноукраїнських земель, хоча в існуючих обставинах ці вивчення змушені були практично реалізуватися розрізнено — в окремих частинах України.

Між дослідниками з обох боків підтримувалися жваві ділові й особисті контакти, обмін народознавчими матеріалами і літературою. Одним із активних континуаторів таких зв'язків був уродженець Полтавщини *Платон Лукашевич* (1806—1887). Під

¹ У змісті прізвище автора подане неточно: «статья Иоанна Могилевского» (с. 5).

час подорожі до Праги наприкінці 20-х — на початку 30-х рр. XIX ст. він побував у Львові, з захопленням сприйняв почуте про рух серед галицького духовенства задля відродження українського слова, плекання письменства народною мовою, збирання й видання народних пісень. Тоді в нього виник задум підготувати спільний збірник українських наддніпрянських і галицьких пісень, який вийшов у Петербурзі 1836 р. під заголовком «Малороссийские и червонорусские народные думы и песни».

Ця книжка предметно представляла єдність народнопісенної традиції на етнічному терені України. Свідомість цієї соборницької її тенденції наголосив упорядник у вступному слові, констатує, що, незважаючи на багатовікове чужинецьке поневолення, прості «червонорусці» зберігають прив'язаність до свого руського походження й імені та почуття органічної спорідненості з наддніпрянськими братами. «Україна, Малоросія є для їх серця обітована земля, куди лунуть усі їх помисли і думи. З яким трепетом розпитує галичанин приїжджого з Росії гостя про долю своїх братів українців, він з радістю розділить із ним свою убогу трапезу лиш би дізнатися щось нове про українських козаків! Хто б повірив, що галицький пастух знає набагато більше дум про героїв України і її історію, ніж останній малоросійський козак. Він гордиться подвигами малоросіян, як своїми власними. Він радується їхньому щастю та успіхам і тужить у прекрасних своїх піснях над «пригодою козацькою» [7, с. 103—104].

Наведені слова із вступної примітки до розділу «Червонорусские думы и песни» збірника П. Лукашевича — не без очевидного романтичного перебільшення, але вони свідчать, що їх автора глибоко зворушила жива історична пам'ять і духовна сув'язь простих галичан з козацькою традицією й наддніпрянськими братами, оця «взаємна перейма», про яку писав у той же час І. Вагилевич.

Особливо багато робив і зробив М. Максимович для того, щоб поза українознавчою дослідницькою увагою не залишилися політично відмежовані від етнокультурного материка України Галичина, Буковина й Закарпаття. Пильна увага вченого до цієї теми простежується в багатьох його працях. У вступі до другого розділу збірника «Украинские народные песни» (1834) він нагадував, що складовою України є її західна частина — «Червлена (Червона) Русь або

Галичина, де південноруська мова і тепер називається руською» [6, с. VI] та вимагав, щоб у такій єдності розглядалися й народні пісні, оскільки «більшість галицьких пісень не тільки схожа з піснями українськими, але багато навіть одні і ті ж — внаслідок *однорідності...*» [6, с. 68].

У спеціальній розвідці, присвяченій розглядові літературної творчості галицьких авторів [5, с. 119—152], М. Максимович зазначив, що, незважаючи на політичні обставини, «Галицька Русь» залишається кровно рідною для Києва, що «корінний народ» цього краю «і тепер той же, що й колись був, ця ж руська мова звучить над Дністром, що й на Дніпрі, тією ж мовою народною пісня озвучує Карпатські гори і лунає по українських степах та чорноморських берегах» [5, с. 121].

Вказуючи, що «жива література» галицьких українців може розвиватися тільки рідною мовою, М. Максимович рекомендує вивчати цю мову з народного джерела, прислів'їв, приказок, казок і, особливо, з пісень, де народне слово «зацвіло з найбільшою силою і красою» [5, с. 141]. Результатом такого плідного навчання він вважав мову «Русалки Дністрової» (1837), зокрема творів її головних авторів М. Шашкевича, І. Вагилевича і Я. Головацького [5, с. 142—152].

В альманасі М. Максимовича «Киевлянин» 1850 року надрукована стаття закарпатця Андрія Дешка «О Карпатской Руси», яка відкривала для тогочасного читацького загалу невідому, особливо з етнографічного боку, землю закарпатської частини України [3, с. 19—32].

Декларовану в працях М. Максимовича думку про єдиний великий український народ «від Карпатських гір до степів задонських і берегів Кубані», народ, що говорить тією ж самою українською («малоруською») мовою [4, с. 156], поділяли й інші відомі народознавці першої половини XIX ст., зокрема Ізм. Срезневський, О. Бодяньський, М. Костомаров, Амвр. Метлинський, П. Куліш.

Отож, є підстави стверджувати, що попри чужинецьке поневолення України й політичне розчленування її землі та народу, вже на етапі становлення народознавчих вивчень у першій половині XIX ст. виразно зазначилося соборницьке бачення українського етнокультурного простору з контурним охопленням всіх його частин. Прикметним є те, що про-

пес самоусвідомлення цієї етноісторичної і культурної спільноти відбувався одночасно в Наддніпрянській і Західній Україні та мав зустрічний характер. Важливе підставове значення для вироблення і наукового утвердження таких поглядів мала праця галичанина І. Могилиничького «Відомість о руском язъці». І хоча в той час ще не в усіх регіонах України були практично задіяні народознавчі дослідження, але для розширення і утвердження ідеології таких досліджень соборницька візія України була вельми значущою.

1. Відомість о руском язъці // Філологічні праці Івана Могилиничького / видав Михайло Возняк. — Львів : Накладом Наукового товариства ім. Шевченка, 1910. — С. 1—70.
2. Издатель А. Метлинский. Заметки относительно южнорусского языка // Думки, пісні та ще дещо Амвросія Могили. — Харьков, 1839. — С. 3—35.
3. Дешко А.Н. О Карпатской Руси. Краткий этюд / А.Н. Дешко // Киевлянин на 1850 год. — Кн. 3. — Москва, 1850. — С. 19—32.
4. Максимович М. О правописании малороссийского языка. Письмо к Основ'яненку / М. Максимович // Киевлянин / издал М. Максимович. Книга вторая. — Киев, 1841. — С. 156.
5. Максимович М. О стихотворениях червонорусских / М. Максимович // Киевлянин на 1841 год / издал Михаил Максимович. — Киев, 1841. — С. 119—152.
6. Максимович М. Предисловие / М. Максимович // Украинские народные песни, изданные М. Максимовичем. — Часть первая. — Москва, 1834. — С. VI.
7. Малороссийские и червонорусские думы и песни. — Санкт-Петербург, 1836. — С. 103—104.
8. Могилиничький И. О русском языке / И. Могилиничький // Журнал Министерства народного просвещения. — Санкт-Петербург, 1838. — Ч. XVII. — Кн. 1. — С. 17—43.
9. О древности и самобытности Южно-русского языка // Записки о Южной Руси / издал П. Кулиш. — Т. 2. — Санкт-Петербург, 1857. — С. 257—279.
10. Русалка Дністровая. — У Будимі, 1837. — С. III—VI.
11. Стеблій Ф. Предтеча «Руської трійці». Перемишльський культурно-освітній осередок першої половини XIX ст. / Ф. Стеблій. — Львів, 2003. — С. 11.

12. Філологічні праці Івана Могилиничького. — Львів, 1910. — С. 8.
13. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. / І. Франко. — Львів, 1910. — С. 83.
14. Шашкевич М. Твори / М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький. — Київ : Дніпро, 1982. — С. 194—195.
15. Mogilnicki I. Rozprawa o języku ruskim / Mogilnicki I. // Czasopismo Naukowe księgozbioru im. Ossolińskich. — Lwów, 1829. — Zysz. 3. — S. 56—88.

Roman Kyrchiv

THE VISION OF UKRAINIAN ETHNIC CULTURAL SPACE IN ETHNOLOGY STUDIES OF THE FIRST HALF OF XIX CENTURY

The article describes the times when the actual Ukrainian folk studies, in particular such their components as ethnography and folkloristic, native language and history studies, were at the stage of its conception and formation. In Ukraine, as same on other European countries, especially the Slavic ones, this process took place on the basis of strong influence of romanticism ideology — a new trend in social thought, literature, art, science, what strongly stimulated the change of the whole system of world outlook values and guidelines.

Keywords: romanticism ideology, attention to Ukrainian ethnology studies, living historical memory, spiritual community of ordinary Galicians, Cossack's tradition.

Роман Кырчив

ВИДЕНИЕ УКРАИНСКОГО ЭТНОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА В НАРОДОВЕДЕНЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА

Речь идет о времени, когда собственно украинские народоведческие исследования, в частности такие их составляющие как этнография, фольклористика, исследования народного языка, истории, были на этапе своего зарождения и становления. Как и в других странах Европы, особенно ее славянской части, в Украине этот процесс происходил под сильным влиянием идеологии романтизма — нового направления в общественном мышлении, литературе, искусстве, науке, которое в это время мощно стимулировало смену всей системы мировоззренческих ориентаций и ценностей.

Ключевые слова: идеология романтизма, украиноведческие исследовательское внимание, живая историческая память, духовное единство простых галичан, казацкая традиция.